

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

**BECOMING “GOOD MUSLIM” THE TABLIGHI
JAMAAT IN THE UK AND BANGLADESH**

Bulbul Siddiqi, *Becoming “Good Muslim” The Tablighi Jamaat in the UK and Bangladesh*
(Singapore: Springer, 2018).

Değerlendiren / Reviewed by

HARUN BİÇAKCI

[Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü

Res. Asst., Ondokuz Mayıs University Faculty of Economics Administrative Sciences
harunbicakci@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9222-6124>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Kitap Değerlendirmesi / Book Review

Geliş Tarihi / Received: 5 Aralık/December 2018

Kabul Tarihi / Accepted: 13 Haziran/June 2019

Yayın Tarihi / Published: 18 Haziran/June 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June

Yıl / Year: 2019 *Sayı – Issue:* 46 *Sayfa / Pages:* 371-382

Atıf/Cite as: Biçakcı, Harun. “Becoming “Good Muslim” The Tablighi Jamaat in the UK and Bangladesh” yazar Bulbul Siddiqi- Review of Becoming “Good Muslim” The Tablighi Jamaat in the UK and Bangladesh by Bulbul Siddiqi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi- Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity* 46 (Haziran-June 2019): 371-382.
<https://doi.org/10.17120/omuifd.492569>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.gov.tr/omuifd>

Copyright © Published by Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi – Ondokuz Mayıs University, Faculty of Divinity, Samsun, Turkey. All rights reserved.

Becoming "Good Muslim" The Tablighi Jamaat in the UK and Bangladesh
(Bulbul Siddiqi, Singapore: Springer, 2018).

Bulbul Siddiqi, Bangladeş'te North South Üniversitesinde Siyaset Bilimi ve Sosyoloji Bölümü'nde Yardımcı Doçent olarak görev yapmaktadır. İngiltere'deki Cardiff Üniversitesi'ndeki doktora araştırmasını Birleşik Krallık'ta ve Bangladeş'te Tebliğ Cemaati'ni (Tablighi Jamaat) anlamak için uzun süren bir saha çalışmasıyla yapmıştır. Doktora araştırmasının başlığı "Bangladeş ve Birleşik Krallık'taki Tablighi Cemaati: İslami Bir Reform Hareketi Etnografik İncelemesi"dir¹. Bu kitap da yazarın doktora çalışmasının bir ürünüdür. Eser, din, devlet ve toplum ilişkilerinin gözler önüne serilmesinde teori ve gözlemlere dayalı olarak önemli bilgiler sunmaktadır.

Kitap, 12 başlık altında dört bölümden oluşmaktadır. Birinci sırada Giriş, İkinci sırada Tebliğ Cemaati'ne Erişim, 3. ve 7. bölümler arası Bölüm 1 (Part 1) açıklamasıyla Bangladeş başlığını taşımakta, 8. ve 12. bölümler ise Bölüm 2 (Part 2) Birleşik Krallık ismini taşımaktadır. 3. Bölüm Bangladeş'te İslami Reformlar, 4. Bölüm Chilla²'ya Katılmak: Bir Tebliğ Üyesi Olmak, 5. Bölüm Tebliğ Cemaati'nde Ruhi Yolculuk, 6. Bölüm İslam Haccının Yeni Bir Biçimi Olarak Bishwa İjtema, 7. Bölüm Toplumsal Cinsiyet İlişkilerini Yeniden Yapılandırma, 8. Bölüm Birleşik Krallık'ta Tebliğ Cemaati, 9. Bölüm Haftalık Gasht: Tebliğ'in Omurgası, 10. Bölüm İngiltere'de Tablighi Cemaatinin Sonuçları, 11. Bölüm Küresel Bir Kimlik Arayışı ve 12. Bölüm ise Sonuç başlığını taşımaktadır.

Yazar Giriş'te çalışmanın arkaplanı hakkında bilgiler vermektedir. Öncelikle Tebliğ Cemaati'nin ortaya çıkışı ve temel ilkelerini ortaya koymaktadır. Tebliğ Cemaati'nin "bir inanç yenileme hareketi" (faith renewal movement) olarak betimlendiğini ifade ettikten sonra Tablighi Cemaat'in kurucusu, Moulana Muhammed İlyas'ın (1885-1944), 1920'lerde Hindistan'daki Tebliğ hareketini Müslümanları "gerçek Müslümanlar" haline getirme arzusuyla başlattığını ve bu hareketin genellikle

¹ Dr. Mohammad Bulbul Ashraf Siddiqi, erişim: 28/11/2018, <http://www.northsouth.edu/faculty-members/shss/pss/mohammad.siddiqi.html>

² Chilla, "kırk" anlamına gelen Farsça 'chahal' kelimesinden türeyen ve İslam'da, genellikle Sufi geleneği bağlamında, kırk günlük sofu ritüeli süreci. Tebliğ Cemaati bağlamında, kırk gün sürecek bir Tebliğ (dawah) yolculuğu anlamına gelmektedir.

Müslümanları gerçek Müslümanlara dönüştürmek istediğini belirtmektedir. Tebliğ Cemaat'ine göre, asıl amaçları "bireysel ruhsal arındırmadır" (individual spiritual purification). Tebliğcilerin bir dizi başka ritüelleri de sürdürmek zorunda olduğuna bunların da "Beş Görev" olarak bilindiğine dikkat çekmektedir: 1. Her hafta iki adet gashts (vaaz ziyareti) yapmak; 2. Her gün iki ta'leems (çalışma seansları) yapmak; 3. Her ay Tebliğ (dawah) yolculuğunda en az üç gün geçirmek; 4. Camide günlük toplantıya (mashoara) katılmak; 5. İnsanları dua etmeleri ve Tebliğ Cemaatine katılmaları için her gün iki buçuk saat harcamak. Moulana İlyas'ın bu kuralları geliştirdiği ve takipçilerinin bunları dünyanın her yerinde sıkı bir şekilde sürdürmesinin beklendiği vurgulanmaktadır. Yazar, Tebliğ Cemaati'nin küresel genişlemesinin ise İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra 1940'lar da başladığını belirtmektedir (1-3).

Giriş bölümünün ikinci kısmında ise önce Birleşik Krallık ve Bangladeş dışında Tebliğ Cemaati hakkında yapılan önceki çalışmalardan bazılarını sonrasında ise Birleşik Krallık ve Bangladeş üzerine yapılan çalışmaları genel hatlarıyla tartışmaktadır (4-8). Ancak, Tebliğ Cemaati hakkında Bangladeş'te ya da Birleşik Krallık'ta önemli etnografik çalışmalar bulunmadığını ifade ederek çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

İkinci bölüm, araştırmada uygulanan metodolojiyi ortaya koymaktadır. Bu bölüm, yazarın alanda geçirdiği duruma genel bir bakış sunmaktadır. Saha çalışmasının birden fazla alanı içerdiği ve Tebliğcilerin günlük etkinliklerini gözlemek ve anlamak için ijtema, gasht, derinlemesine mülakat, odak grup görüşmeleri ve chilla sırasında katılımcı gözlemin kullanıldığı görülmektedir (19). Yazar, Bangladeş'in kuzey kesiminde ardı ardına kırk gün boyunca bir Tebliğ grubuyla birlikte chilla'ya katılmıştır. Bangladeş bağlamında yerel bir araştırmacı olarak Tebliğcilere erişme ve onlardan bilgi edinme işinin kolay olduğunun düşünülmemesi gerektiğini de belirtmektedir (11). Çünkü, Araştırmanın ilk dönemlerinde neden bu konuda çalışma yaptığı ile ilgili şüpheli sorgulamaları aşmak durumunda kaldığını vurgulamaktadır (13). Ayrıca kendisinin aktif olarak yönlendirdiği bir Tebliğ faaliyetine de diyalog olarak eserde yer vermektedir (13-16).

Yazarın Bangladeş'teki saha çalışması alanları Dakka, Manikganj, Faridpur ve Kurigram olmak üzere dört bölgedir. Dakka'da Tablighi Cemaatinin çeşitli etkinliklerine katılmak için 12 farklı bölgeyi ziyaret etmiştir. İngiltere'de, Cardiff'teki üç camide düzenli olarak gasht ve dawah etkinliklerine katılmıştır. Bunlar Shahjalal, Umaar ve Uthman Camileridir. Shahjalal cami ağırlıklı olarak Bangladeşli bir cami iken, Cardiff'teki Pakistanlı ve Hintli Müslümanlar esas olarak diğer ikisine hakimdir (19). Ayrıca, Birleşik Krallık'ta Tebliğ grubu bulma sürecinin Bangladeş'le karşılaştırıldığında zor olduğunu da söylemektedir (27).

Üçüncü bölüm, Bengal'deki İslamlaşma'nın tarihsel bağlamına odaklanarak araştırmaya ayrıntılı bir arka plan sunmaktadır. Daha sonra 19. yüzyılın sonlarında ve Bengal'de yirminci yüzyılın başlangıcında İslami dirilişin bağlamını tartışmaktadır. Tebliğ Cemaati'nin, bu İslami canlanma sürecinin önemli bir parçası olduğunu belirtmektedir (31). 1927 civarında, Tebliğ Cemaati'nin, Hindistan'ın kuzey kesiminden Bengal'e geldiğine dikkat çekmektedir (36). Ayrıca, 1927'de, aylık bir dergi "Tabligh" adı altında Kolkata'dan Bengal dilinde yayınlanmaya başladığını ve ilk sayısında Kur'an ayetlerinden alıntı yaparak tebliğin önemine yer verdiğini açıklamaktadır (37).

Diğer yandan, Bengal'de farklı isimlerle yapılan birçok reform çabasının uzun sürmediğini bu konuda Moulana Ilyas dikkat çekici bir başarı elde ettiğini ortaya koymaktadır. Tebliğ görevine başlayabilmek için Moulana Ilyas'ın, Tasavvuf'tan aldığı fikirlerle kendi fikirlerini harmanladığını ortaya koymaktadır. Ilyas'ın Chishtiyah Sufi tarikatının bir takipçisi olduğunu ve Tebliğ Cemaati'nin faaliyetlerindeki sufi etkisine de değinmektedir (41). Moulana Ilyas ilk olarak Delhi'deki Meo halkı arasında Tebliğ faaliyetlerine başlamıştır. Yazar, marjinalleştirilmiş ve ötekileştirilmiş Meo halkına güçlü bir Müslüman kimliği ve daha geniş bir alan sağlama yeteneği sağlamanın, Mewat'daki Tebliğcilerin başarısının ardındaki nedenlerden olduğunu vurgulamaktadır. Bir zamanlar, Mewat'ın "yarı Müslümanları"nın Tebliğ faaliyetleri aracılığıyla artık dindarlıklarıyla tanındığının altını çizmektedir (43-45).

Ayrıca, 1971'de Bangladeş'in bağımsızlığından sonra hükümet dine dayalı tüm faaliyetleri yasaklamasına karşın bu stratejisini uzun süre devam ettiremediğini tartışmaktadır. Bunun sebebi ise mali zorluklar

nedeniyle, Suudi Arabistan dahil olmak üzere petrol zengini Arap ülkelerinden yardım almak zorunda kalınması olarak açıklanmaktadır. Suudilerin, yardımlarının bir karşılığı olarak Bangladeş hükümetlerine kamusal alanlarda İslam'ın rolünün tanınması için baskı yaptıklarına dikkat çekilmektedir (39). Bununla birlikte, ülkenin 1970'ler ve 1980'lerdeki askeri rejimlerin, nüfusun çok büyük bölümü kendini Müslümanlıkla özdeşleştirdiği için dini öğretileri halklara rejimlerini meşrulaştırma aracı olarak kullandıklarını da ifade etmektedir (45).

Dördüncü bölümde ise Bangladeş'in kuzeyinde katılmış olduğu Chilla deneyimi hakkındaki gözlemlerini detaylı olarak betimlemektedir. Yazar, Tebliğcilerin chilla'yı yeni başlayanlar için bir eğitim dönemi ve adanmış bir Tebliğ takipçisi olmaları için bir uygulama olarak değerlendirdiğini aktarmaktadır (49). Birçok Tebliğ üyesinin, chilla'yı "sıradan" yaşamlarını Tebliğ hayatına dönüştüren bir yaşam değiştirme deneyimi olarak tanımladıklarını vurgulamaktadır (62). Yazar, katıldığı grupta on sekiz Tebliğ üyesi bulunduğunu ve bunun bir chilla için nispeten büyük bir sayı olduğunu belirtmektedir. Çünkü, genel olarak, bir chilla grubunun üye sayısı yaklaşık on ikidir (50-51). Böylelikle, Chilla, çeşitli yerlerden insanlarla tanışma fırsatı da sağlamaktadır.

Chilla süresince, grup üyelerinin, genellikle İslami bir kıyafet kuralına uymaları istenmektedir. Fakat adanmış takipçiler her zaman Sünneti korumak için Peygamber gibi giyinmeyi tercih ederler. Ayrıca, her grup meşruiyetini sağlamak için yerel bölgeden üst düzey bir Tebliğ Cemaati üyesinden bir tavsiye mektubu almak zorundadır. Çünkü, geçmişte bazı insanların esnekliklerinden yararlandığı ifade edilmektedir. Örneğin, insanların Tebliğci gibi davrandıkları ve birçok camiden değerli şeyler aldıkları bazı olaylar söz konusudur. Dahası, birçok insanın politik kimliklerini gizlemek için de Tebliğcilerin arasına katıldığına dikkat çekilmektedir (52).

Vaaz ziyaretinden geri dönüldüğü zaman, ekip toplantısı için zaman olduğunu ve grubun liderinin günlük her bir üye için çeşitli görevleri planladığı ve dağıttığını belirtmektedir. Buna market alışverişi, yemek pişirme, gasht, ta'leem, vb. dahildir. Böylelikle de bütün günü çeşitli aktivitelerle birçok bölüme ayırmaktadırlar (54-55). Ayrıca, yazar,

chilla süresince, grup üyelerinin sürekli aynı kitapları³ okuduğunu da gözlemlemiştir.

Beşinci bölüm ise çeşitli türlerde Tebliğ yolculuğuna ve Tebliğ Cemaatinin diğer faaliyetlerine katılmanın toplumsal etkilerine odaklanmaktadır. Alt sosyo-ekonomik sınıftan birçok üyenin Tebliğ faaliyetlerine katılarak farklı sınıflardan insanlarla karışarak toplumsal statü kazandığı ifade edilmektedir. Tebliğ yolculuğunun (3 gün veya kırk gün-chilla) daha az hiyerarşik bir atmosfer yaşattığını söylemektedir (61). Örneğin, Tebliğ yolculukları sırasında, grup üyeleri birlikte yemek yapar, birlikte pişirir ve aynı camide birlikte kalırlar. Yazar, sınıf ve statü duygusunu etkisiz hale getirilmesi adına üyelerin birbirlerini "kardeş" olarak adlandırdıklarını belirtmektedir. Benzer bir durum kadın Tebliğ Cemaati üyeleri arasında da bulunabilir. Ta'leem sırasında, farklı toplumsal kökenden gelen kadınlar birbirleriyle çok yakın oturmaktadırlar. Bangladeş toplumunda, orta ve üst sınıftaki insanların, alt sınıflardan gelen insanlarla fiziksel mesafeyi korumaya özen gösterdiklerini, ancak bu sınıfsal durumu kadınların en azından ta'leem'de görmezden geldiklerini belirtmektedir. Yazara göre bu nokta, Bangladeş toplumundaki Tebliğ Cemaatinin toplumsal etkilerini anlamak için dikkate alınması gereken önemli bir alandır. Ayrıca, Tebliğ Cemaatinin tamamen hiyerarşi içermediğini kabul etmek zordur. Çünkü, Tebliğ üyeleri yolculukları boyunca bir grup liderini (ameer/emir) hiç sorgulamaksızın dinlemektedir ve bu izledikleri iç hiyerarşinin varlığına işaret etmektedir (62-64).

Camii temelli faaliyetlerle Tebliğ Cemaati'nin, Müslümanlara nispeten daha kolay ulaşabildiğine ve üyelerinin çoğunu camiler aracılığıyla topladığına dikkat çekilmektedir. Çünkü Tebliğcilerin düzenli faaliyetleri, camiye düzenli olarak gelen insanlara Tebliğ Cemaatini görünür kılmakta; bu sayede camiye gelen birçok kişi Tebliğ takipçileriyle zaman geçirmeye başlamaktadır (66). Bununla birlikte, caminin yanında, yakın dönemde Tebliğ Cemaati'nin, takipçilerine birçok yönden doğrudan yarar sağlayan çeşitli kurumlar kurmaya odaklandığı da görülmektedir. Khidmah (Hızır) hastanesi Tebliğ takipçileri için İslami bir ortam sağladığını iddia etmekte ve takipçileri için istihdam olanağı

³ Belirtilen kitaplar, Fazayele Amal, Hekayete Sahaba, Muntakib Hadis, Fazayele Hajj'dır (95).

oluşturmaktadır. Yazar, bu kurumun, hizmet sağlayarak dolaylı olarak yeni Tebliğ takipçilerinin çekilmesine de yardımcı olduğunu vurgulamaktadır (75).

Altıncı bölüm ise Tebliğ Cemaatinin ijtema⁴'sının dünya genelinde Müslüman topluluk arasında yeni bir hac düşüncesi oluşturduğunu ileri sürmektedir. Yazar, yirminci yüzyılın başlarında ijtema'ya başladığını aktarmaktadır. Tongi'deki Bishwa Ijtema'da (dünya birlikteliği-topluluğu), Tebliğcilerin yılda üç günlük bir araya gelişi, dünyanın her yerinden milyonlarca insanı kendine çekmesi dikkat çekicidir. Örneğin, Bangladeş medyası ve Tebliğ takipçileri, 2010 yılında Tongi'deki ijtema'nın, otuz bin yabancı ile birlikte ülkenin dört bir yanından yaklaşık beş milyon katılımcı çektiğini iddia etmektedir. Yazar, bu rakam gerçekçi ise, Bishwa Ijtema hac dışındaki en büyük uluslararası Müslüman topluluğudur demektedir. Çok sayıda katılımcısıyla, ijtema'nın Tebliğcilerin bir sembolü haline geldiğine işaret etmektedir. Katılımcılar, ijtemaya katılarak Allah'tan nimet ve merhamet almayı beklemektedirler. Ayrıca, Biswa Ijtema'nın popüleritesinin ve küresel katılımın, Tebliğcilere popüler bir imaj yarattığını ve birçok Müslüman'ı Tebliğ faaliyetlerine katılmaları için çeken yardımcı etken olduğu vurgulanmaktadır (77-78). Yazar katılımın bu kadar yüksek olmasının bir sebebi olarak da Bangladeş'teki yoksul Müslümanlar için hacca gitmekten çok daha ucuz olduğu için ijtema'ya katılmanın daha kolay olduğunu belirtmektedir (94). Bu üç gün boyunca ise tüm toplumsal sınıflardan katılımcılar aynı yerde yemek yemekte ve kalmaktadırlar. Katılımcılara temel dini konular hakkında bilgi verilmesinin amaçlandığına işaret edilmektedir (96).

Yazar, ijtema'yı daha sonrasında insanları Tebliğ yolculuğuna motive etmek önemli bir aktivite olarak betimlemektedir. Birçok erkeğin, her yıl ijtemaya katılarak adanmış bir Tebliğ takipçisine dönüştüğü ileri sürülmektedir. Örneğin, 2010 yılında, ijtema'dan sonra Bangladeş'in farklı yerlerine çeşitli sürelerde (üç chilla, chilla ve üç günlük) Tebliğ yolculuklarının gerçekleştirilmesi için yaklaşık 4002 grup (jamaats) kurulduğu söylenmektedir (86-87).

Toplumsal cinsiyet ilişkilerini yapılandırma başlığını taşıyan yedinci bölüm, Bangladeş'te Tebliğ hareketiyle meşgul olanların hayatında

⁴ Arapça kelime ijtema "topluluk" veya "toplanma" anlamına gelir.

toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinde önemli bir etkisinin olup olmadığını sorgulamaktadır (101). Aile hayatıyla ilgili olarak, genç Tebliğ takipçilerinin makul ölçüde mümkün olan en kısa sürede evlenmeleri beklendiğini ve evliliğin kontrollü ve disiplinli bir hayatın sürdürülmesinde önemli bir rol oynadığının düşünüldüğünü belirtmektedir. Bu anlamda da Tebliğ takipçilerinin evliliği hem kadın hem de erkek için bir koruma görevi gördüğünü aktarmaktadır. Yazar, çoğu genç Tebliğ takipçisinin Tebliğ geçmişi olan biriyle evlendiğine dikkat çekmektedir. Özellikle kızlar için erken evlilik düşüncesinin Bangladeş'teki ataerkil değerlerle aynı doğrultuda olduğuna da vurgu yapmaktadır (102). Yazar, kadınların evlilikle ilgili olarak erkeklerden daha az seçeneğe sahip olduğunu belirtmek adına "Gerçekte, Bangladeş'teki İslami uygulamada, kızlar genellikle hiçbir seçeneğe sahip değildir" demektedir (113).

378
OMÜİFD

Ayrıca, Tebliğ faaliyetlerini aileden başlatmanın önemini vurgulandığını ifade etmektedir. Takipçilerine göre, Tebliğ'in başlangıcı evde aile fertlerinin katılımıyla yapılan ta'leem'dir (107). Diğer yandan, yazar, Bangladeş bağlamında kadın Tebliğ takipçilerinin kamusal alanda görünmediğine de eserde değinmektedir (109). Ev dışında çalışan evli bir kadın Tebliğ Cemaati takipçisi bulmanın çok zor olduğunu iddia etmektedir (111).

Birleşik Krallık'I kısmını kapsayan bölüm 2'nin ilk kısmında, yazar, Tebliğ Cemaati'nin Birleşik Krallık'taki varlığını tarihsel bir perspektifle ele almaktadır. Tebliğcilerin, 1946 yılında, faaliyetlerine ilk nesil Güney Asya Müslümanları tarafından başladığını belirtmektedir. Bu nedenle de Tebliğ Cemaati'nin, Birleşik Krallık'taki bu ilk nesil Güney Asya Müslüman göçmenleri arasında yaygın bir şekilde popüler olduğuna değinmektedir. Ayrıca, Britanya doğumlu Müslüman takipçilere sahip olduğunu da aktarmaktadır (119). Birleşik Krallık'taki Tebliğ takipçilerinin toplam sayısı hakkında resmi bir tahmin bulunmamaktadır. Ancak yazar, yapılan bir rapora göre Tebliğcilerin Avrupalı takipçilerinin yaklaşık 150.000 ya da daha fazla olduğunun tahmin edildiğini belirtmekte ve Avrupa'da, Birleşik Krallık, Fransa ve İspanya'nın Tebliğcilerin en önemli varlığa sahip yerler olduğunu ifade etmektedir. Yazar, bir başka tahminin ise Fransa'nın 100.000 Tebliğ takipçisi olduğunu gösterdiğini ve

bu iki tahmin doğruysa, Birleşik Krallık'taki Tebliğ takipçilerinin yaklaşık 50.000 veya daha az olabileceğini ileri sürmektedir (123).

Birleşik Krallık'ta Londra, Leicester, Birmingham, Glasgow ve Blackburn'da bulunan beş Tebliğ bölgesel merkez (merkez) vardır. Bunların her birinin, her yıl bir bölgesel ijtema ve her perşembe haftalık toplantılar düzenlediklerini belirtmektedir (124). Yazara göre, Tebliğ Cemaati'nin burada gelişmesi, bir Batı toplumunda İslamiyetin uygulanması için Müslüman yaşam tarzının yaşanabileceği bir ortamın olması gerekliliğiyle de bağlantılıdır. Bu bağlamda, camilerin kurulması ve camiler için dini personel ihtiyacı, Tebliğ Cemaatinin gelişiminde rol oynayan iki faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşik Krallık'ın birçok bölgesinde çeşitli Sufi inançlarının da kuvvetle varolduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle, yazar, Tebliğcilerin, Müslümanların iyi Müslüman olmak için "gerçek İslam"ı yansıtmayan uygulamaları terk etmelerini istediğine de dikkatimizi çekmektedir (126).

Haftalık Gasht bölümünde ise Cardiff'teki camide katıldığı haftalık etkinliklere ilişkin gözlemlerini sunmaktadır (129). Grupla biraz zaman geçirdikten sonra, Cardiff'te haftalık gasht yapmanın Bangladeş'le kıyaslandığında bazı farklılıklar içerdiğine değinmektedir. Örneğin, Birleşik Krallık'taki ortamın ve Tebliğ grubunun etnik çeşitliliğinin vaaz ederken bazı yönlerde esnek olmaya ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmektedir (129). Ayrıca, komşu Müslümanların ev numarasını ve sokak adını içeren isim kartları yapıldığı ve bu kartların camide bir kutuda tutulduğunu da gözlemlemiştir. Bu uygulamanın Bangladeş'ten farklı olduğunu belirtmektedir. Çünkü, takipçiler Bangladeş'te herhangi bir adres kartı bulundurmaz. Çoğu ailenin Müslüman olmadığı Birleşik Krallık'ta, adres kartlarını tutmanın Müslümanları davet etmenin etkili bir yolu olarak benimsenmektedir (132). Diğer yandan, Birleşik Krallık'taki Tebliğciler de dünya çapındaki gasht'larda olduğu gibi hareketin üyelerine rehberlik eden aynı temel kitapları takip etmektedir (130). Giyim tarzı da Bangladeşli Tebliğ takipçilerinininkiyle neredeyse aynıdır (131).

Onuncu bölüm, Birleşik Krallık'taki adanmış takipçilerin, alternatif bir değer sistemi sunan Tablighi yaşamını Batı yaşam tarzına karşı bir koruma kalkanı olarak gördüklerini göstermektedir. Bu bölümde, Tebliğ

Cemaatinin bir Tebliğ ortamı yaratmadaki rolü de tartışılmaktadır. Ayrıca, Birleşik Krallık'taki Tebliğciler cami merkezli bir topluluk kurmayı amaçladıkları aktarılmaktadır. Böylelikle de, camiler, ibadet yerinden ayrı olarak toplumsal ağları için bir merkez haline gelmektedir (135). Başka bir deyişle, Cami, Tebliğ takipçileri için bir toplumsal merkez ve tüm Tebliğ faaliyetlerinin merkezidir. Ayrıca, camilerin, genç Müslüman çocuklar için eğitim merkezleri olarak kullanılmaktadır. Eserde, Cardiff'teki Bangladeşlilerin yönettiği camilerin Bengalce dilini öğrenmeye teşvik eden aktivitelere sahip olduğuna da dikkat çekilmektedir. Bunların yanında, Tebliğ camilerinde yapılan haftalık toplantılar, günlük toplantılar ve hadislerden okumalar cami temelli etkinlikler olarak sunulmaktadır. (136).

Bu bölümde yazar yapmış olduğu iki mülakatı okuyucaya tanıtarak Tebliğ öğretilerinin ve rehberlerinin bireylerin hayatlarını dönüştürmeye nasıl katkıda bulunduğunu yansıtmaktadır. Ailenin ve toplumsal hayatın sürdürülmesi için yol gösterici ilkelere göre nasıl hareket edildiğini Abdul örneğinde helal bir mesleğin bulunması ve Abdül Aziz örneğinde ise uygun bir gelin bulunması faaliyetlerine değinilmektedir (147). Buna karşılık, Tebliğcilerin başarı göstergelerinin, Birleşik Krallık için aynı olmayabileceği; burada ijtema'nın, Bangladeş'teki gibi çok sayıda katılımcıyı çekmediği ifade edilmektedir. Ayrıca, batılı bir yaşam tarzından kaynaklanan güvensizlik, karmaşıklık ve hayal kırıklığına çözüm sağlama yeteneğinin Birleşik Krallık'taki takipçileri cezbetmektedir (167).

Onbirinci bölüm, İngiliz Müslümanlar arasında Tebliğ ve Müslüman kimliği sorununu tartışmaktadır. Yazar, çok kültürlü bir toplumda azınlık olarak yaşamamanın, pek çok Müslüman'ı ulusal ve etnik kimlik sınırlarının dışında daha geniş bir platform arayışına soktuğunu ifade etmektedir. Dine dayalı bir kimliğin, onlara daha geniş ve küresel bir topluluğa ait olmayı sağladığı görülmektedir. Bu noktada Tebliğ Cemaatinin, Avrupa'da Müslümanlara kimliklerini ifade etme olanağı sağladı denilmektedir. Birlikte ve paylaşımlı yapılan Tebliğ faaliyetlerinin bu kimlik oluşumuna katkıda bulunduğunu ileri sürmektedir (149-150). Çünkü, yazara göre ortak Tebliğ kurallarının ve normlarının izlenmesi, takipçiler için ortak anlamlar yaratır ve Tebliğ Cemaatinin homojen bir görüntüsünü oluşturur. Bu sayede de Tebliğciler ortak bir dili, ortak bir

metafor havuzunu ve ortak bir açıklama tarzını paylaşmaktadırlar (158). Böylelikle, çeşitli etnik ve sınıfsal geçmişlerden insanların, herhangi bir çatışma olmaksızın birlikte paylaşılan Tebliğ etkinliklerini yürüttüğünü iddia etmektedir. Örneğin, yazar, Dewsbury'deki ijtema'da insanların birbirleriyle tek bir tabaktan yemek yemediğini, birbirleriyle yakın bir şekilde oturduğunu, vaazları dinlediğini ve birlikte caminin içinde yerde yattıklarını gözlemlemiştir (163). Bütün bu pratikler de insanlara ortak bir İslam deneyimi sunmaktadır. Böylelikle de Tebliğ'e dayalı bir yaşamı temel alan yeni bir ortam inşa edilmektedir.

Yazar, Tebliğ takipçilerinin birlikteliklerini Tebliğ grupları içinde tuttuğunu ve Bangladeş'te olduğu gibi Britanya'da da Tebliğ çevresinin dışında çok arkadaşlarının olmadığını gözlemlediğini aktarmaktadır (160). Çünkü, Tebliğ yaşam tarzının, onları Birleşik Krallık'taki mevcut, baskın toplumsal yaşamın etkilerinden koruduğunun ifade edildiğini bizlere sunmaktadır. Adanmış takipçilerine göre ise Tebliğ'in sunduğu bu değer sistemini, onları Birleşik Krallık'taki Batı yaşam tarzının etkileri dahil olmak üzere tüm İslami olmayan faaliyetlerden korumaktadır (162).

Sonuç başlığını taşıyan on ikinci bölüm ise çalışmaya dair genel bir değerlendirme sunarak eserini tamamlamaktadır. Eser, dinin bireyin ve toplumun hayatını nasıl şekillendirdiği ve yönlendirdiğini Tebliğ Cemaati örneğinde yapılan saha araştırmasıyla kapsamlı şekilde gözler önüne sermektedir. Ancak, Bangladeş bölümüne ilişkin gözlemler daha doyurucu ve resmin tamamını ortaya koyucu iken, Birleşik Krallık bölümü daha kısırdır. Örneğin, Birleşik Krallık'taki araştırması boyunca kadın takipçilerin ta'leem çalışmalarına katılamaması ve gözlemleyememesi önemli bir eksikliklerdir. Aynı şekilde Bangladeş ve Britanya'daki kadın Tebliğcilerle mülakatların olmaması da resmin tümüyle betimlenmesini engellemektedir. Yazar da bu sınırlılığın farkındadır. Diğer yandan, eserde fazla tekrar söz konusudur. Neredeyse her bölümün sonuna bir sonuç (conclusion) yazılması ve ayrıca onikinci bölüm olarak da yine bir Sonuç başlığı yazılarak daha önceki şeyleri tekraren aktarılması kitaptan verimli istifade edilmesini sağlama adına küçük bir sınırlılık olarak ifade edilebilir. Diğer yandan, eser her ne kadar yazarın 2014 yılında yaptığı doktora çalışması olsa da eserin 2018'de basıldığını dik-

kate aldığımızda 2015⁵ yılında Birleşik Krallık'taki Londra Merkez'in bir Şura Heyeti oluşturması sonrasında Londra Merkez'le Hindistan'taki cemaat merkezi ile takipçileri arasında önemli ayrılıklardan bahsedilmemesi önemli bir eksiklik teşkil etmektedir. Çünkü, bu farklılıklar sadece Tebliğ cemaatinin takipçileri için değil, aynı zamanda Britanya'daki Tebliğ merkezlerinde ilk defa bölünmeye de neden oldu. Bu noktanın eserde nedenleri ve sonuçları itibariyle tartışılması gerekmektedir. Buna karşılık eser Tebliğ Cemaati hakkında gerek teorik gerekse katılımcı gözlemlerle metoduyla elde edilen bilgilerin kapsamlı ve sistematik aktarımıyla alanda önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

⁵ Tablighi Jamaat in Britain splits sharply in two factions, erişim: 07/11/2018, <https://www.thenews.com.pk/latest/354706-tablighi-jamaat-in-britain-splits-sharply-in-two-factions>